O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV.№

Куч—адолатда

Адолат

Ўзбекистон «Адолат» СДП газетаси

1995 йил 22 февралдан чиқа бошлаган ☼ 1998 йил, 9 октябрь, № 40 (183) ☼ Жума кунлари чиқади ☼ Сотувда эркин нархда

ЮРТБОШИ ЎГИТЛАРИ

Фан соҳасига фандан бошқа мақсадларни кўзлаб кирган айрим кишилар аллақачон бўлак ишларнинг бошини тутиб кетди.

* * *

Баъзан биттагина илмий кашфиёт мамлакатни бутун дунёга машҳур қилиши мумкин.

* * *

Илм-маърифатга қизиқиши суст миллатнинг келажаги ҳам бўлмайди.

* * *

Илму фаннинг чинакам равнақига эришиш учун ташқи дунёга эшикни кенг очиш керак.

* * *

Ҳар бир илмий ходим чет тилларни пухта эгаллаши керак.

* * *

Фан равнақисиз буюк давлат қуриб бўлмайди.

РОССИЯ ФЕДЕРАЦИЯСИ ПРЕЗИДЕНТИ Б.Н. ЕЛЬЦИННИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИГА ТАШРИФИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг таклифига биноан Россия Федерацияси Президенти Борис Ельцин 1998 йил 11—12 октябрь кунлари давлат ташрифи билан Ўзбекистон Республикасига келади.

Республикамизнинг барча вилоятлари каби Тошкент вилоятида ҳам пахта йиғим-терими авжида.

Пискент туманидаги Охунбобоев номли жамоа хўжалиги пахтакорлари ҳам бу йил юксак натижаларни қўлга киритиш пайида меҳнат қилмоқдалар. Хўжалик хирмони эса кундан-кунга юксалиб бормоқда.

СУРАТДА: теримчи Муҳаббат Худойбердиева кунига 130—140 килограммдан пахта териб, хўжалик хирмонига ўзининг баракали ҳиссасини қўшмоқда.

Ҳусанбой АВВАЛОВ олган сурат.

БИЛДИРИШ

1998 йил 13 октябрь куни соат 14.00 да Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партияси Сиёсий Кенгашининг навбатдаги X Пленуми бўлади.

Пленум ишига Тошкент шаҳри ва барча вилоятлар партия Кенгашларининг биринчи ва иккинчи котиблари, Сиёсий Кенгаш аъзолари таклиф этилади. Пленум ишида қатнашиш шарт.

МАНЗИЛ: Тошкент шаҳри, Ҳамза тумани, Ҳамза кўчаси, 103-уй,

1-ТошМИ (эски ТошМИ)нинг 1-Мажлислар зали.

МАЪЛУМОТ учун телефонлар: 67-63-05, 67-74-95.

«Обуна-99»

«АДОЛАТ» ҲАМРОҲИМ БЎЛСИН ДЕСАНГИЗ...

1998 йилнинг 15 сентябридан бошлаб республикамизнинг барча «Матбуот уюшмаси» жамиятларида ва алоқа бўлимларида «АДОЛАТ» ижтимоий-сиёсий газетасига 1999 йил учун обуна бўлиш давом этмоқда.

Обуна баҳосини эътиборингизга ҳавола қиламиз:

Ташкилотлар учун: 12 ойга — 2220 сўм
6 ойга — 1110 сўм.
3 ойга — 555 сўм.
1 ойга — 185 сўм.
Нашр кўрсаткичи: 101.

Якка тартибдаги обуначилар учун: 12 ойга — 2220 сўм.
6 ойга — 1110 сўм.
3 ойга — 555 сўм.
1 ойга — 185 сўм.
Нашр кўрсаткичи 100.

ЭСЛАТМА:

Вилоятлардаги обуначиларга газета етказиб бериш учун кўрсатилган обуна нархи бир мунча ошиши мумкин.

«Адолат» ҳамиша ҳамроҳим ва суянчиғим бўлсин десангиз, унга обуна бўлинг!

«Обуна-99»

Дил изҳори

«АДОЛАТ» — МЕНИНГ СЕВИМЛИ ГАЗЕТАМ

«Адолат» газетасининг бугунги кунда ўзига хос ўрни бор. Мен буни унинг ҳар бир сонини ўқиганимда дилдан ҳис этаман. Шунинг учун ҳам «Адолат»га келаси йил учун обуна бўлдим. Газетада чоп этилаётган мақолалар ўзининг долзарблиги, чуқур ҳаётий таҳлил ва таклифларга бойлиги билан кўзга ташланиб туради. Менга «Тубанлик», «Одамни қамаш чепухами?», «Қотиллар», «Каламушлар», Андижондаги «Қуёш — 94» фирмаси муаммолари хусусида берилган мақолалар манзур бўлди. Бу каби ҳуқуқий мавзудаги материаллар келаси йилда ҳам янада кўпроқ чоп этилишини истардим. Негаки, бу нарса бугунги кунда давлат сиёсати даражасига кўтарилган — фуқароларнинг ҳуқуқий онгини шакллантиришдек долзарб вазифага шак-шубҳасиз ўзининг ижобий таъсирини кўрсатади.

Мўмин ҚАЮМОВ.

Замон ва ёшлар

ТАЛАБА ҚАЛБИГА ЙЎЛ

Инсон умр бўйи тарбияланади. Аввал оилада, сўнгра — мактабда, ўқув юртларида, меҳнат жамоаларида-хуллас одамлар орасида. Бу жараёнда талабалик йиллари инсон ҳаётида ўчмас из қолдирадиган давр ҳисобланади. Айнан мана шу даврда ёшларнинг ғоявий-маънавий йўли шаклланади, шахснинг пойдевори юзага келади. Инсонда куч-ғайрат, орзу-ҳавас тўлиб тошган, бироқ тажриба етарли бўлмаган палла бу.

Турли реакцион диний оқимларнинг ёшлар онгига таъсир этиш учун уринишлари ҳам бежиз эмас. Ёшларда ўзини бирор бир муҳим ишда кўрсатишга, ўзи танлаб олган йўлни тўғрилигини қатъий туриб исботлашга уриниш кучли бўлади. Улардаги тушкинликни салбий томонга йўналиб кетишининг олдини олишда ўқитувчи, ота-она, маҳалла аҳли, хуллас атроф-муҳитнинг таъсири катта. Ёшлар куч-ғайрати буюк келажакни яратишга, жамиятни олға қадам босишига хизмат қилиши зарур.

Кўпинча ўқитувчи талаба қалбига йўл топишга қийналади. Чунки ёшларнинг интеллектуал эҳтиёжлари шунчалик тез ўсяптики, катта авлодни улар ҳар бир қадамда, ҳатто олдинда боришлари учун анча ғайрат қилишига тўғри келяпти.

Турли авлодни маънавий бирлаштириб туришни мустаҳкамловчи асосий жиҳатларнинг моҳияти нимада? Ана шу жиҳатларга таянган ҳолда ёшлар билан самаралироқ ишлаш, уларга катта авлод тўплаган бой тажрибанинг энг қимматлиларини беришнинг йўллари қандай? Ўқитувчи аввало ўзининг ишига танқидий кўз билан қарай олиши, ўз устида тинимсиз меҳнат қилиши, янгиликка интилиши, изланиши, таълим-тарбиянинг энг мақбул усулини амалда тадбиқ этиши керак.

Президентимиз И. Каримов олий мактаб ходимлари билан суҳбатда, одамларимизнинг, жумладан, албатта ёшларнинг ҳам маълумоти ва ахборот олишининг юксак даражада бўлиши зарурлигини уқтирди, ўқув-тарбиявий ишларимиз услубига талабчанликни оширишимиз кераклигини таъкидлади.

Таълим ва тарбияда услуб аввало ўқитувчининг шахси билан боғлиқдир. Кўпинча институт ходими ҳар томонлама ижобий, жиддий олим бўлишига қарамай талабаларнинг ҳурматини қозона олмайди, унинг маърузалари талабаларга ёқмайди. Чунки унда ўқитувчилик маҳорати йўқ. Ҳамкасблар эса буни била туриб, унга фақат илмий иш билан шуғулланиши зарурлигини айтадилар. Талабалар эса фақат китоб ва кинолардаги қаҳрамонларга эмас, ҳаётда ҳам, кўпинча ўзлари таҳсил кўраётган ўқув даргоҳида тақлид қилишга лойиқ кишиларни қидирадилар.

Институтимизда «Талабалар куни» ёки «кечаси», «Қувноқлар ва зукколар клуби», бадиий ҳаваскорлик танловлари, илмий конференция ва спорт мусобақаларини ўтказиб бориш анъанага айланиб қолган. Биз ана шу тадбирларда талабалар кўпинча ўзлари ёқтирган профессорлар, муаллимларга тақлид қилаётганликларининг гувоҳи бўлдик. Буни ихтиёрсиз ёки механик равишда қайтариш эмас, мураббийнинг табиати ва иш услубини ўзлаштиришга ҳаракат дейиш мақсадга мувофиқ.

Олий ўқув юртининг вазифаси жамиятга мутахассисларнигина эмас, мамлакатимиз муносиб фуқаросини ҳам тарбиялашдир. Шунинг учун ўқитувчининг ўқув-тарбиявий фаолияти таҳлил этилаётганда — фақат у иш олиб бораётган гуруҳнинг академик ўзлаштириши билангина чекланиб қолмасдан, балки унга эришиш йўллари билан ҳам қизиқиши зарур. Олий ўқув юртларга бугунги кунда ўз ортидан эргаштира олувчи, талабалар хусусиятларини аниқ идрок этувчи, ижтимоий руҳшунослик, педагогика билимларини яхши эгаллаган муаллимлар керак.

Талабага таъсир ўтказишнинг асосий омили маърузалар эканлигига шубҳа йўқ. Маърузалар чоғидаги ўқитувчининг ўзига хос маҳорати, муаммолар қўя билиши, баҳсга, мунозараларга ундай олиши тингловчини ўйлашга, ўзи ўрганаётган фанга қизиқишини орттириш ва баҳсларда фаол иштирок этишга мажбур этади. Шундай чоғларда ўқитувчи «кемани кўзланган манзилга етказа оладиган сардор» бўлиши зарур. Талабаларимизнинг ғоявий-маънавий тарбиялашда арбоблар, адабиёт ва санъатимизнинг атоқли вакиллари, уруш ва меҳнат фахрийлари билан учрашувларга катта таъсир кўрсатаётганлиги фикримизнинг исботидир. Ёшлар бундай учрашувларни қадрлайдилар ва доим мунозарага тайёр турадилар.

Талабалик курсларига кимлар раҳбар бўлишлари керак деган, саволга ҳалигача бир хил жавоб йўқ. Уни тажрибали ўқитувчи, таниқли олимгами ёки бунинг акси кафедранинг ёш ходими, ассистент, аспирантга топшириш керакми? Бу ерда ёш ёки фандаги ютуқлар омил бўла олмайди. Талабалар шахс сифатида лаёқатли, ёркин, кучли, ўзига хос фикрлайдиган инсонни ҳурмат қиладилар.

Гуруҳ раҳбарининг талабалар ҳурматини қозониши осон эмас. У бу жараёнда гуруҳнинг ўзига хос етакчиларини аниқлаб, уларни жамоада соғлом, ишчанлик муҳитини яратишга жалб эта олиши керак. Институтимизда талабалар гуруҳлари раҳбарлари билан машғулотлар ўтказувчи услубий бирлашма ташкил этилган. Бирлашма кўп йиллар талабаларга раҳбарлик қилиб, тажриба орттирган таниқли олимларни ўзига жалб этиб, уларнинг маслаҳатлари, услубини ўрганишни ўзига мақсад қилиб қўйган. Бу борада юртбошимиз И. Каримовнинг «Ўзбекистон XXI аср бўсағасида» китоби дастуриламал бўляпти.

Институтда турли миллат вакиллари таҳсил кўрмоқдалар ва шунинг учун байналмилал тарбия доим эътиборда бўлиши зарур. Бу ерда ўзбек тили ва адабиётининг инсон қалбига етиб борувчи ва тарбияловчи байналмилал ғояларидан фойдаланиш мақсадга мувофиқдир. Кейинги йилларнинг ўзида институтимиз талабалари учун ўзбек тилида «Ўзбек — инглиз» ва «Инглиз — ўзбек» луғатлари, дарсликлар, кўргазмали қуроллар, русийзабон гуруҳлар учун Ўзбек тилини ўргатадиган дарслик қўлланмалари тайёрлаб, чоп эттирди.

Талабаларни қадимий Марказий Осиё ва замонавий маърифатчилар асарлари билан таништириб боришга жиддий эътибор бериляпти. Институт босмахонаси «Бердақнинг педагогик қарашлари», «Педагогиканинг асрий ҳақиқатлари», «Медик — талабаларга ҳакимлик этикаси кўникмаларини сингдириш», «Ипак йўли бўйлаб ғоялар экспорти» каби услубий қўлланмаларни чоп этди.

Андижон тиббиёт институти эришган катта ютуқ ва бой тажрибалар чегара эмас, балки мустақил Ўзбекистонимизга юқори малакали, маънавий пок ва етук ёшлар тайёрлашдаги ишларимизни жадал олдинга сурувчи туганмас чашмадир.

Эдем АБЛАЕВ,
Андижон Давлат тиббиёт институти чет тиллар кафедраси мудири, педагогика фанлари доктори, профессор, педагогика ва ижтимоий фанлар Академиясининг академиги.

Internet дунё: энг сўнгги янгиликлар

АНҚАРА. Туркия бош вазири Месут Йилмаз Сурия ҳукуматидан Курд ишчилар партияси раҳбари Абдуллоҳ Ожаланни Туркияга беришни талаб қилди. Бош вазирнинг айтишича, А. Ожалан айни пайтда Дамашқ ёки Сурия ҳарбийлари назорати остида бўлган Ливаннинг Бекаа водийсида фаолият кўрсатаяпти. Шунингдек, М. Йилмаз Сурия бугунги кунда нафақат курдлар, балки Яқин шарқдаги бошқа террор гуруҳларининг ҳам қароргоҳига айланиб бораётганидан ташвиш билдирди.

Ўз навбатида, Сурия томони М. Йилмазнинг фикрларига муносабат билдириб, қўйилган айблар исботсиз эканини маълум қилди.

* * *

БЕЛГРАД. Черногория парламенти халқаро ҳамжамиятни НАТОнинг Серб ўлкасига режалаштираётган ҳаво ҳужумини бекор қилишга чақирди. Бу ҳарбий ҳаракатдан биринчи навбатда ҳимоясиз аҳоли жиддий талофат кўриши мумкин.

Шунингдек, парламент депутатлари Югославия ҳукуматини халқаро ҳамжамият қўйган барча талабларни бажаришга ундади. Депутатларнинг фикрича, мазкур муаммони тинч йўл билан ҳал қилиш учун Косовога тезда БМТ, Европа Иттифоқи, ЕХҲТ, АҚШ, Россия ҳамда бошқа халқаро ташкилот вакилларидан иборат гуруҳни жўнатиш лозим.

* * *

ВАШИНГТОН. АҚШ ва Венгрия ҳуқуқни муҳофаза қилиш органларининг ҳамкорликдаги ҳаркати асосан русийзабон жиноий гуруҳларни тугатишга қаратилган. АҚШ адлия вазири Жанет Рино Венгрияда уюшган жиноятчиликка қарши кураш дастурини тасдиқлаш маросимида шундай фикрни баён қилди. Унда Венгрия Бош вазири Виктор Орбан ҳам иштирок этди.

В.Орбаннинг айтишича, айни пайтда Будапештда кўплаб жиноий гуруҳлар фаолият кўрсатаяпти, лекин улар ичида русийзабон мафия гуруҳлари ашаддий ҳисобланади. Ушбу гуруҳларни тугатиш борасида илгари ҳам АҚШ ва Венгрия ҳамкорликда бир неча тадбир ўтказган. Вашингтонда тасдиқланган дастур ҳам икки мамлакат ўртасида мазкур соҳадаги ҳамкорликни янада кенгайтиришга хизмат қилади.

* * *

СТОКГОЛЬМ. Швеция хукумати БМТнинг рухсатисиз НАТОнинг Югославияга режалаштираётган ҳаво ҳужумида иштирок этмаслигини маълум қилди.

Швеция Ташқи ишлар вазири Лена Елм-Валлен мамлакатдаги етакчи сиёсий партиялар раҳбарлари билан учрашувдан сўнг шундай фикрни баён қилди.

* * *

МЕХИКО. Колумбия кофе экспортчилари келаси йилда бу маҳсулот нархининг пасайиб кетишидан ташвишда. Айрим мамлакатлардаги молиявий бўҳрон жаҳон бозорларида кофега бўлган талабнинг пасайиб кетишига сабаб бўлган.

Маълумотларга қараганда, айни пайтда молиявий бўҳрондан жиддий талофат кўрган давлатларга кофени экспорт қилиш кундан-кунга қисқариб бормоқда.

АБУЖА. Нигерия қуролли кучлари бош штаби тарқатган баёнотда айтилишича, Камерун Канаданинг «Трофи Петролиум» компанияси билан Бакасси ярим ороли ҳудудида нефт захираларини аниқлаш ишларини олиб боришга келишиб олган.

Нигерия хукуматининг фикрига қараганда, Камеруннинг канадаликлар билан тузган шартномаси халқаро суд қарорларининг бажарилмаётганидан далолат беради ва ушбу шартнома Нигерия ҳамда Камерун ўртасидаги қуролли тўқнашувларнинг қайта авж олишига сабаб бўлиши мумкин.

* * *

ОТТАВА. Маълумки, шу йилнинг 2 сентябрь куни Швейцариянинг «Свиссэйр» авиакомпаниясига тегишли бўлган «МД-11» самолёти ҳалокатга учраган ва унинг натижасида 229 нафар йўловчи ҳалок бўлган эди.

Яқин кунларда авиакомпания раҳбарияти ҳалокат натижасида оламдан кўз юмган ҳар бир йўловчининг қариндошларига 137 минг АҚШ доллари миқдорида пул тўланишини маълум қилди.

РАТА-ТАСС ахборот маҳкамасининг хабар беришича, ҳалок бўлган йўловчиларнинг оилалари авиакомпания ва «МД-11» русумли самолётни ишлаб чиқарувчи корпорацияни судга бериш ниятида. Агар суд уларнинг талабини қондирса, ҳалок бўлган ҳар бир йўловчининг оиласи камида 1 миллион АҚШ доллари миқдорида пул олиши мумкин бўлади.

Қарор ва ижро

ҚОНУНБУЗАРЛАРГА ШАФҚАТ ЙЎҚ!

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1998 йил 21 майдаги 221-сонли қарорига мувофиқ республикада янги нусхадаги акциз маркалари жорий этила бошлади. Шунга кўра контрабанда ва қалбаки маҳсулотлар билан савдо қилинишига йўл қўймаслик мақсадида тамаки ва спиртли ичимликларни сотиш устидан назорат кучайтирилди.

Шу муносабат билан жорий йилнинг 1 сентябридан бошлаб эски нусхада акциз маркаси бўлган алкогол ва тамаки маҳсулотларини сотиш маън қилинди. Эндиликда давлат солиқ идоралари ҳукуматимизнинг бу қарорларининг бажарилишини назорат қилиш бўйича изчил фаолият юритмоқда. Ўтган давр мобайнида 18512 та текширув ўтказилиб, 11781 ҳолатда қонунларга хилоф ҳаракат аниқланди. Натижада қонунбузарлардан акциз маркаси бўлмаган 122 минг бутилка, умумий қиймати 25,2 миллион сўмлик спиртли ичимликлар ҳамда акциз маркасиз 734 минг пачкадан ортиқ тамаки маҳсулотлари тортиб олинди ва мусодара қилинди. Бу маҳсулотлар ғайриқонуний йўл билан сотишга мўлжалланган эди. Мусодара қилинган ана шу маҳсулотларнинг умумий қиймати 47,6 миллион сўмни ташкил этди.

Юқорида кўрсатилган қонунбузарликкка йўл қўйган шахслардан 5700 нафарига жарима солинди — улар жами 6,8 миллион сўм миқдорида маъмурий жарима тўлайдилар. 530 киши жиноий жавобгарликка тортилди.

Қорақалпоғистон Республикасининг Амударё туманидаги деҳқон бозорида рейд ўтказилганда солиқ идораси ходимлари томонидан Ф. Худойбергенова ушланди. Бу аёл спирт, ароқ шишаларини беркитадиган қопқоқлар, қалбаки акциз маркаларини сотаётган эди. Ғайриқонуний савдо билан шуғуллангани учун унинг қўлидаги 170 литр спирт, 690 та қопқоқ, 917 та шиша ёрлиғи, 69 та акциз маркаси олиб қўйилди.Худди шу бозорда Г. Қурбонбоев деган шахс ҳам ушланди. У тегишли ҳужжатлари бўлмагани ҳолда 178 та спиртли ичимлик билан савдо қилаётган экан. Унинг маҳсулотлари ҳам олиб қўйилди. Ҳар иккала қонунбузарга нисбатан жиноий иш қўзғатилди.

Афсуски, аҳоли ўртасида бу хусусда тушунтириш ишлари олиб борилаётганига, оммавий ахборот воситалари орқали доимий равишда материаллар берилаётганига, қонунбузарлар тегишли равишда жазоланаётганига қарамай алкоголли маҳсулотларни яширин равишда тайёрлаш ва ғайриқонуний йўл билан сотиш ҳоллари ҳамон давом этмоқда. Жумладан, солиқ идоралари ва Сурхондарё вилояти ҳуқуқни муҳофаза қилиш органлари томонидан ўтказилган текширув натижасида қалбаки ароқ ишлаб чиқариш яширин цехи аниқланди ва тугатилди. Сурхондарё вилоятининг Шўрчи туманидаги Амир Темур кўчаси, 25-уйда яшовчи П. Овдаров ароқфурушлик билан шуғулланиб, пул топишга ҳаракат қилган. Унинг уйидаги яширин цехда ароқ маҳсулотлари тайёрлаб келинган. Натижада спиртли ичимликни тайёрлаш анжомлари, 450 литр этил спирти, «Сурхон» ароғи ёрлиғи ёпиштирилган 120 шиша, «Столичний» ароғи ёрлиғи ёпиштирилган 20 шиша қўлбола ароқ, кўп миқдордаги қопқоқлар, ёрлиқлар ундан тортиб олиниб мусодара қилинди. Цех эгасига нисбатан эса жиноий иш қўзғатилди.

Бухоро вилоятининг Ғиждувон туманидаги Егоров кўчаси,72-уйда яшовчи яна бир «тадбиркор» А. Хайриев шундоққина уйининг олдида қонунга хилоф равишда савдо билан шуғулланаётганда солиқ органлари ходимлари томонидан ушланди. У акциз маркалари бўлмаган спитрли ичимликлар билан савдо қилаётганди. Бунинг устига, унинг тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланиш учун рухсатномаси ҳам йўқ эди. Назорат-касса аппаратининг йўқлигини айтмаса ҳам бўлади. Хайриев ихтиёридаги 784 шиша спиртли ичимлик — 235,4 минг сўмлик маҳсулот мусодара этилди.

Солиқ идоралари ходимлари фақат хусусий шахслар ўртасида эмас, айни пайтда Ғиждувон туманидаги дўконларда савдо қоидаларининг бузилиши ҳолатларига ҳам дуч келдилар. Масалан, «Азамат» дўконида текширув ўтказилганда акциз маркаси бўлмаган, 96,5 минг сўмлик спиртли ичимлик ва тамаки маҳсулотлари мавжудлиги аниқланди. Хусусий «XX аср» фирмасида ҳам худди шундай аҳволга дуч келинди. Қонунбузарларга нисбатан Республика Жиноят кодексининг 189-моддаси 3-қисми бўйича жиноий иш қўзғатилди.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг «Бозорларда сифатсиз озиқ-овқат товарлари сотилишини бартараф этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори қабул қилиниши олдидан солиқчилар савдо шахобчалари бўйлаб бир қатор рейд ва текширувлар ўтказдилар.

Текширувлар давомида ҳар ўнта савдо корхонасининг тўққизтасида турли хил қонунбузарликлар мавжудлиги маълум бўлди. Пировардида, 27 мингдан зиёд корхонага 212,1 миллион сўм ялпи даромад солиғи жаримаси билан қўшимча ҳисобланди.

Вазирлар Маҳкамасининг «Бозорларда сифатсиз озиқ-овқат товарлари сотилишини бартараф этиш чора-тадбирлари тўғрисида»ги қарори истеъмолчилар ҳуқуқларини ҳимоя қилишда, сертификати йўқ, сақлаш муддати ўтиб кетган маҳсулотлар савдосига тўсиқ қўйишда, аҳоли саломатлигини муҳофаза этишда қудратли қалқон бўлишига ишончимиз комил. Қарор асосида озиқ-овқат товарлари савдосини ташкил этишда тартиб ўрнатилмоқда.

Республика солиқчилари Вазирлар Маҳкамаси қарорида қўйилган талаблар ва яратилган имкониятларни юридик ва жисмоний шахслар ўртасида кенг тушунтирмоқдалар. Кўрилаётган чора-тадбирлар савдо маданиятини оширишга, энг муҳими, ватандошларимиз саломатлигини муҳофаза этишга хизмат қилади.

Ғайриқонуний йўл билан савдо қилаётган, мўмай пул кетидан қувган шахсларга ҳеч қачон шафқат бўлмайди. Уларнинг пайини қирқиш солиқ идоралари, ҳуқуқ тартиботини муҳофаза қилиш органлари, қолаверса, кенг жамоатчиликнинг ғоят муҳим вазифасидир. Савдо-сотиқ соҳасида қатъий тартиб ўрнатилиши, ҳалол тадбиркорлик билан шуғулланиш лозим. Бу — ҳаёт тақозосидир.

Фарҳод РАСУЛОВ,
Ўзбекистон Республикаси Давлат солиқ қўмитасининг матбуот хизмати ходими.

Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партияси Сиёсий Кенгашининг X Пленуми олдидан

[illegible]

СУРАТДА: Ўзбекистон «Адолат» социал-демократик партияси Наманган вилоят Кенгашининг иккинчи котиби [illegible] ўз фаоллари билан партиянинг навбатдаги Пленумида билдирилаётган таклифлар хусусида фикрлашмоқда.

Олий таълим

ИНСОН ОНГИНИНГ МУҲАНДИСИ

Мураббий — улуғ ном. Ўқитувчи ёшларга, талабаларга билим сахусини тарқатади. Талабанинг онгини, тафаккурини шакллантиради. Ўқитувчи туфайли ёшлар билим олишди, турли соҳанинг мутахассисларига бўлиб етишадилар. Ўқитувчи туфайли республикамиз халқ хўжалигининг турли соҳалари мутахассис кадрлар билан таъминланади. Ўқитувчи мураббий сифатида ўзи ўқитаётган ўқувчиларини, талабаларини ватанга содиқ, маърифатли инсон қилиб тарбиялайди.

[illegible]

Сарвар ҚОДИРОВ,
Тошкент Давлат автомобиль ва йўллар институти ректори.

Иқтисодий ислоҳот қирралари

ҲИСОБИНИ БИЛГАН ҲАМЁНИДАН АЙРИЛМАЙДИ

[illegible]

Усмон АЛИ.

Оқланмаган фильмлар

«ТОНГ ОЛДИДАН»

Ўзбек киностудияси белгиси билан юзлаб бадиий фильмлар ишлаб чиқарилган. Уларнинг айримлари қаттиқ танқидга учраган. Ижодкорлар ҳибсга олинган. Зиндон азобига учраган. Қатл этилган ёки умр бўйи «агентлар назорати остида бўлишга» ҳукм этилган. «Адолат» газетаси саҳифаларида ўша ёддан чиқаётган кино асарларини оқлаш адолатдан бўлур эди. Шу боис улар ҳақида ҳикоя қилишга жазм қилдик. Табиийки, гап фақат қораланган, экранларда кўрсатилмаган (ёки экранлардан дарҳол олиб ташланган) фильмлар ҳақидагина эмас, уларнинг фожиага учраган бунёдкорлари ҳақида ҳам бўлади. Мазкур кино тасмаларининг айримлари сақланиб қолинмаган. Аниқроғи, шўроларнинг ҳукмрон даврлари хоҳиши билан йўқ қилиниб ташланган. Шу боис улар суратга олинган кунлари «Шарқ юлдузи» кино ширкатида ҳукм сурган муҳит, мазкур асарларнинг мазмуни, ғоявий йўналиши, муаллиф ва режиссёрларнинг изланиши, концепциялари ҳақидаги фикр-мулоҳазаларимиз кўпроқ қалдирғоч арбобларнинг хотиралари, газета ва журналлар қатламларида сақланиб келинаётган маълумотлар ҳамда сон-саноқсиз терговларнинг қайдномаларини, фотосуратларни, айрим кадрларни ўрганиш жараёнида пайдо бўлди.

Бугун сўз борадиган «Тонг олдидан» тарихий драмаси бахтимизга сақланиб қолинган. Теле ҳамда киностудиялардаги ҳурматли ҳамкасбларим хафа бўлмасинлар-у, таажжубимни яшира олмайман. Кинода, менимча умуман бадиий ижодда рус чоризмини, унинг зулмини, адолатсизлигини бунчалик эҳтирос билан, куч-қудрат билан фош этадиган асар бўлмаса керак. Бинобарин уни қайта-қайта кўрсатиш, таҳлил қилиш жамоатчилик учун ниҳоятда зарур. Қораланган, экран нурини кўрмаган бу фильм ва унинг марҳум ижодкорлари учун ҳам...

Ҳикоямиз билан танишган муштарий ҳам шундай фикрга келса олдимизга қўйган вазифани оз бўлса-да, бажарган бўламиз.

Таъкидламоқчимиз: мақоламиз учун асосий манба бўлиб «Тонг олдидан» фильмининг ўзи бўлди. Уни яна бир марта кўрганимда ёнимда ўтирган шогирдларим кўз ёшларини тия олмадилар... Шу билан бирга профессор, оператор Ҳамид Сулаймон хотираларидан, архивда сақланиб келинаётган ҳужжатлардан, матбуотда 30-йилларда пайдо бўлган маълумотлардан фойдаландик. «Самарқанд дарвоза»даги мўътабар хонадонда ёзувчи Ҳабибулла Қодирий билан ўтказилган дамлар, адабиёт музейида профессор Фозила Сулаймонова билан бўлган суҳбатлар ҳам буюк ўзбек зиёлиси Сулаймон Хўжаев (Сулаймонхўжа ҳам дейишади) ҳақидаги тасавурларимизни бойитди.

«ТОНГ ОЛДИДАН» ЗИЙНАТИ ЁҲУД ҒАФЛАТДА ҚОЛГАНЛАР ХУРУЖИ

Асарнинг жанри: Тарихий драма.

Яратилган йили: 1933. Сценарий ёзилган, алоҳида китоб ҳолида чоп этилган, лекин сақланиб қолинмаган, 1934 йили фильм суратга олинган.

Фильмнинг ҳажми: олти қисм. Муаллиф, режиссёр ва бош рол (Ботир) ижрочиси Сулаймон Хўжаев. Ролларни Юсуфхон қизиқ Шакаржонов, Миршоҳид Мироқилов, Аминжон Турдиев, Афандихон ижро этишган.

Мавзу: 1916 йилги қўзғолон, чоризм зулмига қарши бош кўтарган ўзбек ўғлонларининг қисмати. Мазмуни: Ботир исмли ўзбек деҳқони ўзи етиштирган пахтани Қўқон аравасига ортиб фабрикага олиб келади. Уни саккиз пудга алдашмоқчи бўлганида норозилик билдиради-да, мушт ейди. Тоқати тоқ бўлган йигит ҳақорат, туҳматга чидайолмай этик қўнжидан пичоғини олади-ю, ўзини ҳимоя қилмоқчи бўлади. Пировардида уни занжирбанд этиб, авахтага жўнатадилар. Қодир исмли содда йигит (артист Афандихон) отасини қутқариш ниятида от-аравасини, ерини сотишга мажбур бўлади. Қўли ҳеч қаерга етмайди. Отаси қамчи остида ҳалок бўлади. Бошпанасиз, бир бурда нонсиз қолган Қодирни бошқа ўзбек йигитлари билан чор армиясига мардикор сифатида юбормоқчи бўладилар. Норози бўлган аҳоли чоризм малайларига қарши чиқади. Жадидлар ҳам улар билан. Губернатор пушкалар, пулемёт ва милтиқлар билан қуролланган жазо отрядини юборади-ю, ўзбек қишлоғини яксон қилади. Ёшу қари қирилади. Исёнчиларнинг дорларга осилиши, реклутга олинган аскарлар билан бўлган қўпол муомала, гўдакларнинг товуқ ва хўрозлар билан бирга нишонга олиниши, йўқ қилиб ташланиши кўрсатилади. Реклутлик мажбуриятини олишдан воз кечган халқ фарзандларини, замбарак ўқларидан тилка пора бўлаёзган заминни ҳимоя қилиб курашади. Улар орасида хўрланган, эзилган, лекин бўйсунмаган, қадр-қимматини англай бошлаган Қодирни ҳам кўрамиз.

Фильмни кўпчилик кўрмагани сабабли унинг сюжетини батафсил келтирдик. Энди бундай асарнинг, экрандаги умри қандай бўлди, деган савол пайдо бўлиши табиий. Жавоб берамиз: жуда-жуда қисқа бўлди. Шўролар ҳукумати курашга отланган ўзбекнинг таърифини келтиришга ҳеч унамади. Масалани «қонуний», профессионал бир тарзда ҳал этишга ҳам уриниб кўрдилар. Махсус комиссия тузилди-ю, дарҳол унинг хулосаси маълум этилди: «Фильм мавзуси — Жиззах исёни. Хулосамиз: ижодкорлар ўз асарларида жадидларнинг сотқинликларини тарих олдида оқламоқчи бўлишган. Шу боис уларни фильмда 1916 йилги исённинг ташаббускорлари, бошида турганлари сифатида таърифлашга урингинлар. Фильм миллатчилик ғояларини тарғиб этади. Халқлар дўстлигини тараннум этиш ўрнига адоват уруғини сепади. Ўзбек халқи инқилоб сари боришида рус пролетариатининг хизматлари кўрсатилмаган. Фильмнинг барча саҳналари жадидлар ҳаракатини оқлашга қаратилган. Бу контрреволюцион асар 1934 йили озгина намойиш этилгач, экранлардан олиб ташланган...»

«Махсус комиссия»нинг хулосаларини рус тилидан айнан таржима қилиб бирорта изоҳсиз келтирдик. Бу ўринда жамоатчилик фикри билан мутлақо ҳисоблашилмагани ўз-ўзидан маълум. Аксинча, кўпчиликнинг фикри шаклланишида матбуотнинг муҳим омил бўлиши ҳисобга олиниб матбуотда мақолалар эълон қилинган. «О. ОР.» имзоси билан чоп этилган бир рецензия ва яна бир мақоладан кўчирмалар келтириб, догматик танқид Сулаймон Хўжаевни ижод этиш, сценарий, фильм, образ яратиш ҳуқуқидан маҳрум этибгина қолмай, уни ҳибсга олиш, суд қилиш, сургун қилиш, қатл этишга тайёрлаб қўйганини таъкидламоқчимиз. «...Фильмнинг кўриги шуни кўрсатадики, режиссёр бадиий асар яратишдек асосий вазифани бажариш у ёқда турсин, ҳеч бир қимматга эга бўлмаган, совет экранида кўрсатишга арзимайдиган картинани бунёд этиш билан банд бўлган... Асосий ва энг катта нуқсон шундан иборатки, 1916 йил қўзғолони буржуазияга хос тарзда, бузиб таърифланган. Шунингдек, у миллатчилик руҳини ёрқин ифода этган. Режиссёр Сулаймон Хўжаев асар иштирокчиларини бир-бирига зид турган икки гуруҳга бўлган: «русларга» ва «ўзбекларга». Синфий курашга ҳатто ишора ҳам қилинмайди. Картина 1916 йилда аланга олган иккинчи қўзғолонни кўрсатиш билан якунланади. Бу гал ҳам унга костюм кийган, галстук таққан (бу ўринда О. ОР фильмида намоён бўлган жадидларга киноя билан шаъма қилаяпти — Ҳ. А.) шахслар раҳнамолик қилади.

Режиссёр меҳнаткаш халқ озодликка муллалар ва бойлар бошлаган исён туфайли эришади, бунда пролетариатнинг иштирокига эҳтиёж йўқ, деган ҳом хаёлликни илгари суради... Пала-партиш қилинган монтаж кўзга ташланиб туради. Картинадаги кадрларни бирлаштириб турадиган ягона сюжет йўли ҳам топилмаган... Экранда пайдо бўладиган баъзи ёзувлар кейинги кадрлар билан мутлақо боғланмаган. Мана бу бемаъни ёзувни айтмайсизми — «Реакцион бой».Матбуотдан олинган бу кўчирмалар кўп изоҳ талаб этмайди. Улар шўролар мафкурасини ҳимоя қилмоқчи бўлган нўноқ тақризчининг савиясини кўрсатади. Шундай бўлса-да О. ОР монтаж техникаси ва эстетикасини билмаслигини, овозсиз кинода ёзув тутиши зарур бўлган ўрин ҳақида тушунчага ҳам эга эмаслигини дарҳол сезиш мумкинлигини айтиб ўтардик. Аслида фильмнинг қурилишида, монтаж мароми белгиланишида, кадрлар орасида ёзув орқали ахборот берилишида, истеҳзо билан лавҳаларга изоҳланишида ҳам С. Хўжаев буюк ижодкор, буюк ўзбек фарзанди сифатида намоён бўлади. Қишлоқларимизнинг замбарак ўқларидан ларзага келиши, бегуноҳ деҳқонларнинг хонадонларини вайрон бўлиши, айрим шахсларнинг ташқи қиёфалари турли йириклиқда, динамик тарзда пайдо бўлиб туриши С. Хўжаев монтаж жумлаларини усталик билан қуришга қодир бўлганини кўрсатади. Овозсиз кинонинг таъсирчан воситаларидан бири — тасвирга бой кадрлар орасида пайдо бўладиган ёзувларни ижод этишда режиссёр ва муаллиф С. Хўжаев асарнинг поэтикаси, лавҳалар мазмунидан келиб чиққан. Шу боис экранда ёзув пайдо бўлганида ҳам ҳаяжонда бўласиз, янги маълумот олиб фикр юритасиз, қизиқиш билан кейинги кадрларни, воқеаларни кутасиз. Сабаби сценарийнавис ихчам, таъсирчан жумлаларда фильм иштирокчиларига чуқур таъриф беради. Яна бир мисол: санъаткор жумлаларда раҳм-шафқатни билмайдиган чор Россияси офицерларининг сақланиб қолинган кўрсатмаларини, буйруқлари мазмунини, айтилиш оҳангини ҳам сақлаб қолишга эришади. Аҳамият беринг, генерал Ерофеев полковник Ивановга буйруқ беради (яъни ёзув экранда пайдо бўлади): «Полковник Ивановга, «Сиз жазо отрядига бошлиқ этиб тайинланасиз. Қаттиққўл бўлинг, раҳм-шафқат қилманг, дадил ҳаракат қилинг. Жазо ҳаракати нимадан иборат бўлиши керак? Туземецларга нисбатан қурол ишлатишда, исён кўтарган қишлоқни ҳам йўқ қилиб юбораверинг. Тошкент 13 июль 1916 й. № 37».

Ёки асарнинг иккинчи бобига якун ясайдиган мана бу даҳшатли сўзларни келтиришда ҳам С. Хўжаев 1916 йил ҳужжатларидан келиб чиққани сезилмайдими?! «Штаб бошлиғи полковник Михайловга: «Ўша қаланғи-қасанғи туземецларга исён кўтариш бемаъниллик эканлигини кўрсатинг. Улар дала-даштдан, тоғу-адирлардан уйига тунда қайтишига йўл қўйманг. Овқатсиз қолиб ўлаверсин... Отряддагиларга тушунтиринг: минг-минг тузем аблаҳлари рус солдати кийган эски этикнинг тагчармига ҳам арзимайди». Тасвирда, актёрлар ижросида ҳам ана шу менсимаслик, ўзбекка чор Россиясининг нафрати кўзга ташланиб туради. О. ОР келтирган «Реакцион бой» жумласи эса С. Хўжаев ўзига тўқ бўлган кишилар мурувват ва меҳр борасида, эл ташвиши билан яшаш борасида бир-биридан фарқ қилишини билганини ва даҳшатли 30-йилларнинг ўрталарида бу ҳақда баралла айтишга журъат этганини кўрсатади.

Беш ой ўтар-ўтмас худди шу тақризчи яна бир мақоласида С. Хўжаевга асар руҳига, образлар ечимига мутлақо мос келмайдиган кўрсатмалар (тўғрироғи талаблар) билан мурожаат этади.1934 йили матбуотда босилган «О картине «Тонг олдидан» («Перед рассветом») мақолада баён этилган фикрларнинг айримларини келтирайлик: «...ЎзКП (б) МК фильмдаги камчиликларни бартараф этиш ниятида қатор эпизодларни қайтадан суратга олиб бўлгач, уни экранга чиқариш эҳтимоли борлигини билдирди... Асарнинг янги шаклида рус мастеравойи Горбуновнинг хотини ўз сигирини сотишга, Ботирни ишини кўрадиган приставга пора беришга мажбур бўлади. Шунингдек, ўша Горбунов Ботирни темир йўл устахонасига ишга киргизиб қўяди... хоинлар «миш-миш» тарқатишади: мусулмонлар барча рус ишчиларини қириб ташлайди, деб. Горбунов ва Ботирни бу овозага барҳам беришади. Бундай янги кадрлар пролетариат бирлиги ҳақидаги ғояни очишга ёрдам беради... Финал кадрлар ҳам ўзгаради: режиссёр 1916 йил воқеаларидан кейин бевосита инқилоб даврини — барча кутган тонгни тасвирлайди... Энди деҳқонларни фақат рус чоризми эмас, маҳаллий ҳокимият ҳам эзиб, хонавайрон қилиб келгани ҳам кўрсатилади. Асарнинг дастлабки — биз кўрган шаклида — бундай кадрлар йўқ эди. Маҳаллий халқнинг шундай зулмига қарши бош кўтариши кадрлари суратга олинади. Маҳаллий бойлардан ўч олиш жараёни 1916 йил исёнига айланиши кўрсатилади. Фильмда маҳаллий буржуазиянинг хиёнат қилиши ёрқин баёнларда тасвирланади. Жадидлар ҳайрия жамиятининг мажлисини кўрсатувчи сохта эпизод фильмдан олиб ташланади... Ўртоқ С. Хўжаев ЎзКП (б) МКнинг барча кўрсатмаларини бажарса, унча муваффақиятли чиқмаган асарини, қимматли, ҳақиқий совет тарихий фильмига айлантириш имконига эга бўлади».

Зўравонликнинг хунук бир кўриниши бўлмиш бу мақолани ўзбек тилига таржима қилиб муштарийга етказиш менга жуда оғир бўлди. Бадиий ижод жараёнига суқулиб киришнинг ўзгинаси бу! С. Хўжаевга ўша кезлари қанчалик тазйиқ ўтказмоқчи бўлганлари, тарихий ҳақиқатга зид бўлган кўрсатмани образ, бадиий тўқима воситасида очишга мажбур этмоқчи бўлганларни яққол кўриниб турибди.

С. Хўжаевнинг буюклиги, узоқни кўра билгани сценарий ёзишида, фильм яратишида, Бобир ролини ўйнашида кўзга ташланган бўлса, унинг жасорати, халқига бўлган садоқати асарни «қайта ишлашга» рози бўлмаганида билинди. «Хатолар»ни тўғрилаш учун муддат берилган кўринади. Мақсадга эришилмагач — ўша мақола пайдо бўлганидан кейин бир йил ўтар-ўтмас — Сулаймонхўжа турли баҳоналар билан ҳибсга олинади.

Хўш, бу шахс ҳақида нималарни биламиз?

СУЛАЙМОНХЎЖА КИМ ЭДИ?

Сулаймон Хўжаев Тошкентда 1935 йилнинг 28 апрель куни бўлган суд мажлисида таржимаи ҳолини шундай айтиб берган экан: «1892 йили туғилганман. Уч ёшимда етим қолдим. Амаким ўртаҳол деҳқонлардан эди. Уларнинг қарамоғи, тарбиясида бўлдим. Мадрасага беришди. У ерда 1910 йилга қадар форс ҳамда араб тилларини ўргандим. Ўша йили уйлантиришди. 1911 йили Марғилонга бориб бир савдогарга ишга ёлландим. Йилига 175 сўлкавой оладиган бўлдим. 1914 йили Тошкентга қайтдим ва олти йил давомида баққолчилик қилдим. 1915 йили мадрасага қайта кирдим... 1917 йили Бешёғочдаги миршабхонага ишга кирдим. Эски шаҳардаги Беҳбудий номидаги мактабга ўқишга олишди. Осипов исёни кунлари (1919 йил) Тошкентда эдим. Дарс бериш билан банд эдим. 1922 йили Помирда вилоят революцион қўмитасида ишладим. 1924 йили почта-телеграф ишларини ўргандим. 1926 йилдан бошлаб узлуксиз Тошкентдаги кинофабрикада режиссёр ва сценарийнавис сифатида ишлаб келмоқдаман.». Бу маълумотларга қуйидагиларни қўшиш зарур. Ҳамид Сулаймон падари бузрукворлари бўлмиш Сулаймонхўжа билан 1932 йилга қадар Москвада киноинститутда таҳсил кўришган. 35 яшарлик ота режиссёрлик факультетида, 16 ёшдаги ўғил операторлик куллиётида ўқиганлар... Ҳабибулла Қодирий оталарига эргашиб «гап-гаштакка» борганида Абдулла Қодирий, Ғулом Зафарийлар ўтирган чойхонага Сулаймон ака ҳам бироз кечикиб келар эканлар. Кечикишларининг сабаби рус хотинларини «гап»га бошлаб келар экан. Шунда Абдулла ака ўртага тушиб стол, стул топиб Сулаймонхўжа ва унинг умр йўлдошига алоҳида жой қилиб берар эканлар.

Терговчининг «энг яқин дўстларингиз кимлар?» деган саволига С. Хўжаев биринчилар қатори А. Қодирийни, Ғулом Зафарийни ва бошқа етук ўзбек зиёлиларини тилга олгани бежиз эмас. У Фитратнинг хонадонида тез-тез бўлиб туришини, бу билимдон адиб ва олим билан бирга «Умар ҳукмронлик қилган мамлакатда» сценарийси устида иш бошлаганини, машҳур мусиқа арбоби Домла Ҳалим Ибодовни ҳам ўша дўстининг ҳузурида учратганини аниқладик. Айниқса, С. Хўжаевнинг судда дадил айтган фикрлари ҳайратга келтирди бизни. «Ҳа, мен хорижда турли партиялар борлиги ва улар ўз матбуотига эга эканлигини, ҳеч ким ёзишни таъқиқламаслигини айтган эдим. Бизда бўлса компартиянинг расмий матбуотидан ташқари бирорта бошқа партиянинг ўз матбуоти бўлиши таъқиқланган... Куйбишев Ўзбекистонга келиши билан буйруқбозлик, қаттиққўллик янада кучайиб кетди. Бу ҳақда газеталарда ёзилмайди» — дейди Сулаймонхўжа. Сўнгра Куйбишевни ўлкамизда бўлишини Куропаткиннинг жазо экспедициясининг 1916 йилдаги қилмишларига ўхшатади.

Репрессия авжига чиққан дамларда суд залида шундай сўзларни айтган шахс «Тонг олдидан» асарида ҳам самимий бўлганини, маслагига содиқ қолганини қайд этардик. У дилидагини сценарийда, фильмда айтган. Ёлғонга, сохталикка йўл қўймаган...

Маҳбус Сулаймон Хўжаев 1935 йили олти йилга озодликдан маҳрум этилган. Қамоқ муддатини «Малек» совхозида икки йилга яқин ўтаган. 1937 йилнинг 14 август куни НКВДнинг «учлиги» томонидан олий жазога ҳукм қилинган. Ҳукм 1937 йил 20 август куни ижро этилган... Яна бир тафсилот: Сулаймонхўжанинг фарзанди Ҳамид Сулаймонов 1958 йилнинг 25 апрелида маҳкамага хат ёзиб, отасининг тақдири ҳақида хабар олиш истагини билдирганида «Отангиз 1943 йили 20 июнда касалликдан вафот этган» деган мазмундаги жавобни олган. Аслида эса «Тонг олдидан»нинг истеъдодли ижодкори 1943 йил эмас, 1937 йилда ҳалок бўлганини, бетоб бўлиб эмас, ўқ еб абадий кўз юмганини улар билардилар...

Ўшанда у эндигина 45 ёшга кирган эди. Марҳумнинг дурдона асари (ўзбек киносининг ҳам шоҳ асари) — «Тонг олдидан» ҳам ёруғ нурдан маҳрум этилган. У 65 йилдирки экран ёғдусига зор. Сулаймонхўжага жон ато этаолмасак-да, у бунёд этган кино тасмасини ёғду кўмагида жонлантиришимиз, «Тонг олдидан» кадрларига мустақиллик даврида умр беришимиз адолатдан бўлар эди.

Ҳамидулла АКБАРОВ.

ЎзТВ

ДУШАНБА, 12

ЎзТВ-I

«ЎЗБЕКИСТОН» ТЕЛЕКАНАЛИ

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!».
8.00—8.40 «Таҳлилнома».

*

8.40 «Ўзбектелефильм» намойиш этади: «Замин қалбига қулоқ тут».
9.05 «Ўзлик». Бадиий-публицистик кўрсатув.
9.30 «Жаҳон спорти».
9.40 «Адолат мезони».
10.00, 12.00, 14.00, 18.00 — Янгиликлар.
10.05 Кино янгиликлари.
10.20 «Ўзбек киноси ижодкорлари».
10.40 Кундузги сеанс. «Тожмаҳал». Бадиий фильм. 1-серия.
12.05 Ўзбек куйларидан концерт.
12.40 Болалар учун. «Доно бобо даврасида».
13.00—14.00 «Олтин дала». Пахтакорлар учун ахборот-мусиқий кўрсатув.

* * *

17.55 Кўрсатувлар тартиби.
18.10 Болалар учун. «Умид учқунлари».
18.30 «Кафолат».
18.45 «Олам ва одам».
19.05 «Бир қадам».
19.25, 19.55, 20.25, 21.00, 21.55 — Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
20.00 «Биржа ва банк хабарлари».
20.10 «Оқшом эртаклари».
20.30 «Ахборот».
21.05 «Иқтисод алифбоси».
21.25 «Меҳрибоним онажон». Мусиқий композиция.
22.00 «Сиёсат оламида».
22.20 Диққат, премьера: М. Бобоев. «Кўнгил кўчалари». Видеофильм. 49-қўй.
23.00 «Ахборот».
23.30 Футбол. Ўзбекистон чемпионати. «Трактор» — «Темирйўлчи».
00.15—00.20 Ватан тимсоллари.

ЎзТВ-II

YOSHLAR TELEKANALI

18.00 Кўрсатувлар дастури.
18.05 «Янги авлод» студияси намойиш этади (Янгиликлар, «Жажжи давра», Мульттомоша).
18.40 Оила йилига бағишланади. Хонадон.
19.00 «ДАВР». Ахборот дастури.
19.20 Кулгига нима етсин. Юмористик кўрсатув.
19.35, 20.25, 22.35 — Эълонлар.
19.40 «Морена Клара». Телесериал.
20.30 «Жаҳон». Халқаро шарҳ.
20.50 Сиз севган хонанда: Муҳриддин Ҳолиқов.
21.05 Ўзбегим. Навоий вилоятидан тайёрланган.
21.25 «Нигоҳ». Севги ҳақида.
21.40 Араб эстрадаси.
22.00 «ДАВР». Ахборот дастури.
22.20 Италия лавҳалари.
22.40 Синема. «Икки соҳил, икки тақдир».
00.20 Спорт қитъаси.
00.50 Хайрли тун!.

ЎзТВ-III

TTV

17.55 Кўрсатувлар дастури.
18.00 «Даракчи».
18.10 Мухлис-ТВ.
18.30 Болалар учун. «Эя ва унинг дўстлари ҳузурида».
18.45 «Санта-Барбара». Телесериал.
19.25, 19.55, 20.25, 21.00 — Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
20.00 Дилором наволар.
20.10 «Сен ҳақингда ва сен учун».
20.30 «Ахборот».
21.05 «Таггерт». Телесериал.
21.55 ТТВ-мюзик.
22.10 Телефакт.
22.25 Халқ саломатлиги йўлида.
22.45 Мусиқий лаҳза.
22.55 Минг бир ҳикмат.
23.00 «Даракчи».
23.10 Оҳанглар ва эълонлар.
23.20 Саргузашт фильмлар экрани.
01.00 «Хайрли тун, шаҳрим!».

ЎзТВ-IV

«ХАЛҚАРО» ТЕЛЕКАНАЛИ

* * *

16.40 Кўрсатувлар тартиби.
16.45 Янгиликлар.
16.50 «Мультсайёра».

*

17.10 — 18.45 Туркия телевидениеси

*

18.45 «Кўзмунчоқ».

*

Россия жамоат телевидениеси
18.55 Милиция сериали. «Чироқлари синган кўча».
20.00 «Время».

*

20.35 «Муҳаббат тарихи». Телесериал.
21.20 «Бугун оламда...». Ахборот кўрсатуви.
21.25 «Кимга қанақа?».
21.40 «Замонавий дизайн».
22.00 «Вести».
22.30 «Сиз учун».
22.55 Кинематограф: «Рақслар». Мусиқали бадиий фильм. Ролларда: Патрик Суэйзи. Жениорер Грей (АҚШ).
00.30 «Ахборот» (рус тилида).
00.55—01.00 Тунингиз осуда бўлсин!

СЕШАНБА, 13

ЎзТВ-I

«ЎЗБЕКИСТОН» ТЕЛЕКАНАЛИ

6.30 «Ассалом, Ўзбекистон!».
8.00—8.30 «Ахборот».

*

8.30 Республика газеталарининг шарҳи.
8.45 «Сени кўмсар дил». Мусиқий дастур.
9.10 «Ўзбектелефильм» намойиш этади: «Рафаэль Мотевосян». Премьера.
9.20 М.Бобоев. «Кўнгил кўчалари». Видеофильм. [illegible]

[illegible]

18.20 «Ҳунарманд». тележурнал.
18.40 «Ҳаёт чашмалари».
19.00 «Янги авлод».
19.25, 19.55, 20.25, 21.00, 22.00 — Эълонлар.
19.30 «Ахборот» (рус тилида).
20.00 Огаҳий таваллудининг 190 йиллиги олдидан. «Аруз гулшани».
20.10 «Оқшом эртаклари».
20.30 «Ахборот».
21.05 «Қўшиқ бизга ҳамиша ҳамроҳ». Мусиқий дастур.
21.30 «Акс садо».
22.05 Диққат, премьера: М. Бобоев. «Кўнгил кўчалари». Видеофильм. 50-қўй.
22.45 «Ўзлигинг намоён қил». Экранда — Бухоро вилояти.

[illegible]

20.45 Болливудга нигоҳ.
21.05 Марду-майдон.
21.30 Форс-мажор.
21.40 Шарқ эстрадаси.
22.00 «ДАВР». Ахборот дастури.
22.25 Синема. «Эркаклар ишга киришганда». Комедия.
00.05 Спорт-қитъаси.
00.35 Хайрли тун!

ЎзТВ-III

TTV

17.55 Кўрсатувлар дастури.
18.00 «Даракчи».
18.10 Болалар учун. «Энди эртак бошланади».
18.30 Мусиқий лаҳзалар.

[illegible]

01.20 «Хайрли тун, шаҳрим!».

ЎзТВ-IV

«ХАЛҚАРО» ТЕЛЕКАНАЛИ

Россия жамоат телевидениеси
6.30 — 8.00

*

16.40 Кўрсатувлар тартиби.
16.45 Янгиликлар.
16.50 «Мультсайёра».

*

17.10 — 18.45 Туркия телевидениеси

*

18.45 «Моҳир».

[illegible]

ЧОРШАНБА, 14

ПАЙШАНБА, 15

ЖУМА, 16

ШАНБА, 17

ЯКШАНБА, 18

[illegible]

ДУШАНБА, 12

Соат 15.00 га қадар профилактика.

15.05, 18.00, 21.00, 01.15 — «ТВ-ҳамкор», «Метеохабар».
15.30 «Олов ғилдираги». Телесериал (Бразилия).
16.00 «Эсдалик учун дастхат». Мусиқий-дам олиш дастури.
16.30 «Нано». Телесериал (Аргентина).
17.15 «Карапуз-ТВ».
17.30 «Шаддодлар ва гўзаллар». Телесериал (АҚШ).
18.20 «Элен ва болалар». Ёшлар телесериали (Франция).
18.45 «Қора марварид». Телесериал (Аргентина).
19.30 «Оқ тўти» клуби. Ҳажвий дастур.
20.00 «Тунги мультик».
20.25 «Клип-сюрприз».
20.45 «Ошиқона». Мусиқий дастур.
21.30 «Юлдузлар чарақлаган душанба».
23.15 Телесериал.
24.00 «Бойўғлига навбат».
00.50 Тунги мусиқий канал.

СЕШАНБА, 13

8.05, 13.50, 18.00, 21.00, 01.15 — «ТВ-ҳамкор», «Метеохабар».
8.30 «Табассум-ла ярим соат».
9.00 «Кинононушта».
10.30 «Тропик жазирама». Телесериал (АҚШ).
11.20 Тонгги киносеанс.
13.00 «Ҳаёт чизиғи». Телесериал (Бразилия).
14.10 Кундузги киносеанс.
15.30 «Олов ғилдираги». Телесериал.
16.00 «Кино оламида». Ахборот-дам олиш дастури.
16.30 «Нано». Телесериал (Аргентина).
17.15 «Карапуз-ТВ»
17.30 «Шаддодлар ва гўзаллар». Телесериал.
18.20 «Элен ва болалар». Телесериал.
18.45 «Қора марварид». Телесериал.
19.30 «Ғаройиб воқеалар». Телесериал (АҚШ).
20.00 «Тунги мультик».
20.25 «Клип-сюрприз».
20.45 «Ошиқона». Мусиқий дастур.
21.30 «Оилавий кино».
23.15 Телесериал.
24.00 «Бойўғлига навбат».
00.50 Тунги мусиқий канал.

ЧОРШАНБА, 14

8.05, 13.50, 18.00, 21.00, 01.15 — «ТВ-ҳамкор», «Метеохабар».
8.30 «Табассум-ла ярим соат».
9.00 «Кинононушта».
10.30 «Тропик жазирама». Телесериал.
11.20 Тонгги киносеанс.
13.00 «Ҳаёт чизиғи». Телесериал.
14.10 Кундузги киносеанс.
15.30 «Олов ғилдираги». Телесериал.
16.00 «Даракчи». Мусиқий-дам олиш дастури.
16.30 «Нано». Телесериал.
17.15 «Карапуз-ТВ».
17.30 «Шаддодлар ва гўзаллар». Телесериал.
18.20 «Элен ва болалар». Телесериал.
18.45 «Қора марварид». Телесериал.
19.30 «Тасодифий гувоҳ». Ҳужжатли сериал.
20.00 «Тунги мультик».
20.25 «Клип-сюрприз».
20.45 «Ошиқона». Мусиқий дастур.
21.30 «REN TV синематикаси».
23.15 Телесериал.
24.00 «Бойўғлига навбат».
00.50 Тунги мусиқий канал.

ПАЙШАНБА, 15

8.05, 13.50, 18.00, 21.00, 01.15 — «ТВ-ҳамкор», «Метеохабар».
8.30 «Табассум-ла ярим соат».
9.00 «Кинононушта».
10.30 «Тропик жазирама». Телесериал.
11.20 Тонгги киносеанс.
13.00 «Ҳаёт чизиғи». Телесериал.
14.10 Кундузги киносеанс.
15.15 «Хит-коктейль».
15.30 «Олов ғилдираги». Телесериал.
16.00 «Ижод гулшани». Адабий-маърифий дастур.
16.30 «Нано». Телесериал.
17.15 «Карапуз-ТВ»
17.30 «Шаддодлар ва гўзаллар». Телесериал.
18.20 «Элен ва болалар». Телесериал.
18.45 «Қора марварид». Телесериал.
19.30 «Альфред Хичкок таништиради...». Детектив сериал (АҚШ).
20.00 «Тунги мультик».
20.25 «Клип-сюрприз».
20.45 «Ошиқона». Мусиқий дастур.
21.30 «Қўнғироқ қилатуриб, томоша қил».
23.15 Телесериал.
24.00 «Бойўғлига навбат».
00.50 Тунги мусиқий канал.

ЖУМА, 16

8.05, 13.50, 18.00, 21.00, 01.40 — «ТВ-ҳамкор», «Метеохабар».
8.30 «Табассум-ла ярим соат».
9.00 «Кинононушта».
10.30 «Тропик жазирама». Саргузашт телесериал.
11.20 Тонгги киносеанс.
13.00 «Ҳаёт чизиғи». Телесериал.
14.10 Кундузги киносеанс.
15.30 «Олов ғилдираги». Телесериал.
16.00 «Висол». Мусиқий дастур.
16.30 «Нано». Телесериал.
17.15 «Карапуз-ТВ».
17.30 «Шаддодлар ва гўзаллар». Телесериал.
18.20 «Пляж». Саргузашт сериал (АҚШ).
19.10 «Майк Хаммер — хусусий детектив». Сериал (АҚШ).
20.00 «Тунги мультик».
20.25 «Клип-сюрприз».

30-КАНАЛ

20.45 «Ошиқона». Мусиқий дастур.
21.30 «Ҳафта фильми».
23.15 Телесериал.
24.00 «Бойўғлига навбат».

ШАНБА, 17

8.05 Ҳужжатли кино.
9.00, 13.50, 18.00, 21.00, 01.50 — «ТВ-ҳамкор», «Метеохабар».
9.25 «Болалар канали».
10.00 «Киноэртаклар».
11.20 «Лэсси». Болалар учун сериал.
12.00 «Тушки кино».
14.10 Дам олиш куни детективи: «Экстрадиция». Телесериал (Польша).
15.00 «Ҳинд киноси».
17.15 «Шоу соати».
18.20 «Пляж». Саргузашт сериал.
19.10 «Майк Хаммер — хусусий детектив». Сериал.
20.00 «Жаҳон рингги юлдузлари 30-да». Спорт дастури.
20.25 «Клип-сюрприз».
20.45 «Висол». Мусиқий дастур.
21.25 Мунажжимлар башорати.
21.30, 23.15 «30-каналда шанба кинооқшоми».
01.00 «М. Э. Ш. госпиталидаги бошоғриқ хизмат». Ҳажвий сериал (АҚШ).

ЯКШАНБА, 18

8.05 Ҳужжатли кино.
9.00, 13.50, 18.00, 21.00, 01.55 — «ТВ-ҳамкор», «Метеохабар».
9.25 «Болалар канали».
10.00 «Киноэртаклар».
11.20 «Лэсси». Болалар учун сериал.
11.45 «Ўйинчоқлар уйи». Компьютер ўйинлари ҳаваскорлари учун дастур.
12.00 «Тушки кино».
14.10 Дам олиш куни детективи: «Экстрадиция». Телесериал.
15.00 «Ҳали намойиш этилмаган премьера».
17.00 «Мусқаймоқ». Мусиқий-дам олиш дастури.
17.15 «Шоу соати».
17.40 Мусиқий дастур.
18.20 «Пляж». Саргузашт сериал.
19.00 «Махфий ҳужжатлар». Сериал (АҚШ).
20.00 «Юлдузлар ёғилганда». Мусиқий дастур.
20.25 «Клип-сюрприз».
20.45 «Висол». Мусиқий дастур.
21.25 Мунажжимлар башорати.
21.30, 23.15 — «30-канал»да якшанба кинооқшоми.
01.05 «М. Э. Ш. госпиталидаги бошоғриқ хизмат». Ҳажвий сериал.

РЖТ

ДУШАНБА, 12

5.00 «Хайрли тонг!»
8.00, 11.00, 14.00, 17.00, 00.20 — Янгиликлар.
8.20, 16.00 — «Қаҳри қаттиқ фаришта». Сериал.
[illegible]
... лиция сериали.
13.05 «Оламга саёҳат».
13.30 «Альберт — бешинчи мушкетёр». Ҳажвий мультсериал.
14.15 «Синбоднинг янги саргузаштлари». Сериал.
14.45 «Чангалзорлар даъвати».
15.05 Болалар учун латифалар.
15.30 «...16 ёшгача ва ундан катталар».
17.20 «Куйини топинг».
17.50 «Тиғиз пайт».
18.15 «Инсон ва қонун».
20.00 «Время».
20.35 Хайрли тун, кичкинтойлар!
20.55 Француз туни. Катрин Денев ва Жерар [illegible]

[illegible]

20.50 Буюк изқуварлар: Мисс Марпл Агата Кристининг «Кўзгу билан» детективида.
23.05 Юрий Шевчук ва «ДДТ» гуруҳи «СССРда туғилган» мусиқий фильмида.
00.15 Тунги кинозал. «Қизил аждаҳо» триллеридаги одам овловчи.

ШАНБА, 17

6.35 Евгений Лазарев «Бўри изи бўйлаб» саргузашт фильмида.
8.11 Мультфильм.
8.45 «Руҳоний сўзи».

[illegible]

ПАЙШАНБА, 15

СЕШАНБА, 13

ЖУМА, 16

ЧОРШАНБА, 14

ЯКШАНБА, 18

[illegible]

ҚозТВ

ДУШАНБА, 12

ПАЙШАНБА, 15

СЕШАНБА, 13

ЖУМА, 16

ЧОРШАНБА, 14

ЯКШАНБА, 18

ШАНБА, 17

[illegible]

● *Ал-Фарғоний таваллудининг 1200 йиллигига*

ЯШАЙДИ МАНГУ

Абул Аббос Аҳмад ибн Муҳаммад ал-Фарғонийнинг инсоният тарихида тутган ўрни ва салоҳияти каттадир. Буни чуқур англаган ва муносиб баҳо бера олган ЮНЕСКО ҳамжамияти 1998 йилда буюк аллома таваллудининг 1200 йиллигини нишонлашга қарор қилди. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамаси 1997 йил 27 ноябрь куни мазкур санани нишонлаш тўғрисида махсус қарор қабул қилди. Бундай оламшумул воқеа Аҳмад Фарғоний ҳамюртларига катта фахр ва ифтихор туйғусини бағишлаши табиий.

Ўзбек шеъриятида илк даъфа Аҳмад Фарғоний бадиий образини яратишга ҳаракат Фарғонадан бўлганлиги ҳам қувонарлидир.

Буюклик ёнида
Ҳасад, рашк яшар,
Гадонинг душмани
Ҳамиша гадо.
Эй фалак,
тугарми фисқ ила фужур?
Ғийбату ноҳақлик
бўлурми адо?
Сўфёи бин Юсуф
шубҳа қилади:
Ёш йигит қандайин
қилди шунча иш?
Ҳиндлардан олгандир
кўчириб уни,
Наздимда ёзмаган
бир ўзи, демиш.
Лек илм аҳли аро
Ҳақлигин Аҳмад
Кўрсатгач мулзамда
Қолади Юсуф,
«Байтул ҳикма»даги
улуғ олимлар.
Юсуфга қарата
дегайлар: «суф» — «суф» —
Оддий ҳақиқат бор:
Ҳақ ҳамиша ҳам
Вақтида яшамас
Қилмас тантана
Эгилди, букилди
Лек кўп ўтмайин
Фарғоний ижоди
гуллади яна...
«Ҳисоб ул-Аколим
ас-Саъба» билан.
«Амал ар-раҳомат»
дунёга келди.
Равдо ороли-да
«Нилометр» ҳақда
Илм аҳли аро
Хушхабар елди...

Мелодий 828
Илми нужум,
ҳандаса
хўп топди ривож.
Жўғрофий билимни
Аҳмад Фарғоний
Тахтга олиб чиқди
ва кийдирди тож...
«Маъмун жадвалнинг
шуҳрати кетди.
Етти иқлим аро
илм аҳли,
Ой, қуёш, сайёра
сирин очмишдир.
Илмнинг, инсоннинг
оташ меҳрига...

Маҳдудлик
Юсуфни олди тўрига
Ҳасаддан
чидолмай
кўзлари ёнди.
Аҳмад ҳақда
нима эшитар бўлсанг
менга етказ, дея
хабар юборди.
Шогирдлар қолдилар
саросимада:
— Устозлар нечада
нимадан нифоқ.
Ахир устоз деган
отадан улуғ.
Қай бири гуноҳкор,
Қайсиниси оқ.
Шогирдлар қалбига
етказилди дарз.
Наҳот устоз деган
шунча майдакаш.
Фарғоний кўзига
боқолмас ҳайрон.
Шогирдлар қалбини
Эза билар ғаш
«Байтул ҳикма» сири
очилмас ниҳон.
Сўфёи бин Юсуф
каби касларга.
Шогирдлар англагай
вақтлар ўтгач.
Бу устоз тенглигин
чўпу хасларга.
Ғолиб келар яна
Эзгулик, поклик,

Эл учун қилинган
Саъйи ҳаракат.
Оламни маҳлиё
Этар ҳур фикр
Оллоҳнинг ўзидан
келган баракат.
Йиқилади чунон
ҳасрат девори
Атрофда жонталаш
ғийбат парчаси.
Эзгуликдан сармаст
Энтикиб кетиб
Жилмаяди унга
ой даричадан.
Бағдод кўчаларин
кезади ёлғиз.
Осмон гўзал яна
Юлдузлар ёруғ,
Дажланинг тўлқини
заиф липиллар
Кўнгилда кечади
Маъюс бир оғриқ:
Не учун илмнинг
қадри пастадур,
Нодонлар яшарлар
бекаму бекўст.
Не учун бир мадад
Суягувчи йўқ,
Қимматинг билмагай,
энг яқин бир дўст.
Боши болишдаю
савол эзғилар,
Вужуди танини
қийноққа солиб,
тушида Хоразмий
келар оқ ҳарир
Чойшабда бир уммон
Китоблар олиб...
Оқлик бу-истиқлол
муждаси эрур.
Китоб бу-зиёдан
Хабар бегумон
Ўн икки асрки
Аҳмад бобонинг
қолдирган мероси
яшайди ҳамон.
Демак, илм мангу,
истеъдод-эъзоз,
Юрт равнақ топади.
Карант,
Ўзбекистон пештоқида туғ
Илм деб,
элим деб
Ёришган қони.
Сиз бугун миллатнинг
кўксидаги нур.
Жасорат, матонат,
юрак қалқони.
Ўтмишни йўқотиб,
ғафлатда қотдик.
Ўзини англамаслик
қандай бебахтлик.
Терин томирлардан
Узилдилар атай
Бизни асир қилган
Аҳмад бобо узоқ
кутдик лаҳтикиб?
— Сут, дея талпинган
Гўдак мисоли
Минг катла шукурким
Юртга қайтингиз
Илму истиқлолнинг
бўлиб тимсоли.
Оламга жар солиб
Мақтанса арзир.
Сиз ахир юртига
Чиндан фидойи.
Энди ҳурлик юртда
Яшайди мангу
Фарғонанинг кўрки —
Аҳмад ФАРҒОНИЙ.

Маликжон БОБОРАҲИМОВ.

БОЛАЛАР ВА КАТТАЛАР

Шиигил ҳикоя

Таътил кунларини қишлоқда ўтказганимда уйимиздан сал нарида Хўжаариқ ёқасига бориб соя-салқинда ёнбошлаб китоб ўқиш одатим бор эди. Баъзан нарги қирғоқда келиб сувга жимгина термулганча анчагача ўтириб кетадиган беш-олти ёшлардаги бир болага кўзим тушарди. Боланинг ўйчанлиги мени жуда ажаблантирарди. Ундан гап олиш ниятида бу томонга чақирсам, у бу томонга ўтмас, балки ҳуркак оҳудек индамай жўнаб қоларди. У шунақа ғалати, одамови бола эди.

Бир куни ўрта яшар бир хотин икки-уч бола қуршовида Хўжаариқ ёқалаб у ёқдан-бу ёққа югуриб қолди. Олдинига фақат югуриб-елиб ўтган бўлса, кейинроқ йиғлаб-сиқтаб, ёнидаги ўн-ўн икки ёшлардаги қизчани «сенинг гапингга кириб қолдиргандим, қараб турсанг ўласанми», деганича уришиб ўтди. Сездимки, қандайдир нохушлик юз берган.

— Нима гап? — деб сўрадим югуриб юрган бир боладан.

— Ўғли йўқолиб қолди. Уни Хўжаариқ бўйида кўришган экан.

Бир оздан сўнг аёлга қўшилиб бир эркак ҳам чопа бошлади. Энди сув ёқалаб чувалашиб юрган болалар ҳам кўпайиб қолганди. Бир пайт бояги хотин рўпарасида бир кампир пайдо бўлди.

— Намунча ҳовлиқиб, ваҳима қиласан, — дея у аёлни уришди.

— Болам бир жойда ўйнаб юргандир.

Уни охирги кўрганлар сув бўйида учратишган экан... Шу вақт анча наридан ҳалиги дакки еган қизча [illegible] бола ҳақида [illegible].

— Буви, буви, бу ёққа келинг, ана ўзи, буталар орасида ўтирган экан.

Ҳамма ўша томонга ўқдек учиб кетди. Қизча етаклаб олган болани таниди: у ўша сув бўйига тез-тез келиб турадиган бола эди. Мен ҳозир аёлни бориб уни «чўкиб кетди»га чиқариб қўйган болаларни бағрига босишини, юз-кўзларидан ўпишини кутдим. Лекин аёл ундай қилмади: болани қучиб қўлидан зарб билан тортиб олди-да, юз-кўзи демай савалай кетди:

— Қаерларда юрибсан арвоҳ, яккамоҳов. Жиндай ёлғиз қолдирса кетаверасанми... Сен ўлмадинг, мен қутулмадим. Дод бунақа куйдиргинининг дастидан. Бундай ҳардамхаёл боланинг боридан йўғи яхши... Чўкиб ўлса рози эдим...

Бола нима учун ойиси уни ураётганига ҳам, тилла олинаётган зарби аччиқ [illegible] тушунмасди. Ўзини ҳимоя қилиб бирор сўз ҳам айтмас, йиғламас, аммо [illegible] Хўжаариқнинг бўтана сувига қараб-қараб қўярди. Балки у шу дақиқаларда бу ғам-андуҳлардан қутулиш учун ўзини сувга ташлашни ҳам ўйлаётгандир. Агар эндигина ҳаётга қадам қўяётган мурғак қалб [illegible] ўйлаётган бўлса, эҳ бу қандай даҳшат! Ойиси — анови тўпори ва қўпол аёл буларни тушунармикан...

Балки уйига боргач аёлга қўшилиб югуриб юрган бояги эркак ҳам бу бечора боланинг ёлғиз айби — сувга чўкиб кетмагани учун урар... агар мабодо эртага шу бола сувга чўкиб кетса ёлғиз айбдор ким бўлишини билармикан улар...

Адҳам ДАМИН.

ЙЎЛДАГИ ҲОДИСА

1998 йил 3 октябрь куни Андижон вилояти Шаҳрихон туманидаги 37-автобус паркига қарашли автобус шаҳрихонлик ва асакалик 28 нафар йўловчилар билан Қирғизистон Республикаси, Ўш вилояти, Навқот туманидаги «Аравон-Навқот» йўлининг 17 километрида «Дўнги» довонидан ўтаётганда аянчи йўл ҳодисаси юз берди. Оқибатда бир гуруҳ йўловчи, жумладан, ҳайдовчи ҳам ҳалок бўлди. Турли даражадаги жароҳатлар билан касалхонага ётқизилганлар бор.

Ўзбекистон Республикаси Ички ишлар вазирлиги матбуот марказидан олинган хабарда айтилишича, бахтсиз ҳодиса сабабларини аниқлаш, жабрланганларга ва уларнинг яқинларига ёрдам кўрсатиш юзасидан тезкор чора-тадбирлар ташкил этилган.

(ЎзА).

Навоий ижод оғушида.

Маҳмуд ЖЎРАЕВ чизган сурат.

Навоий ҳикматлари

ҚАНОАТ

Қаноат — бир чашмадирки, олган билан унинг суви қуримайди, бир хазинадирки, ундаги бойлик сочилган билан камаймайди... Ҳар ким қаноатга одатланган бўлса, шоҳлик — гадолик ташвишини билмайди.

Қаноат бир чўққики, унга чиқсанг, дўст-душманга муҳтожликдан халос бўласан. Қаноат ҳокисорликдирки, натижаси юксаклик, муҳтожликнинг фойдаси эҳтиётсизлик.

Қаноат экиндир, уруғи — бойлик, дарахтдир — меваси муҳтожлсизлик, майдир — аччиқ, лекин нашъаси шодлантирувчи, йўлдир — қаттиқ, лекин борар манзили севинтирувчидир.

САВДОГАРЛАР

Савдогар фойда қиламан, деб ўзини қаттиқ машаққатга қўймаслиги, мол ва пул кўпайтираман, деб жонсарак бўлмаслиги керак. Унинг тортган қийинчиликлари тирикчилиги яхши ўтиши учун хизмат қилса ва топган фойдаси кўнгил фароғати учун сарфланса, яхши бўлади.

Шаҳар олибсотари хиёнатчи, ўз фойдасини кўзлагани ҳолда элга қаҳатчилик тилайди, унинг мақсади — элга зиён етказиш, орзуси — арзон олиб қиммат сотишдир. Дўконида инсофдан бўлак ҳамма мато мавжуд.

Адолатнинг қиличи ўткир!

МЕҲРОБДАН ЧИҚҚАН ЧАЁН

Ҳуқуқий жамиятда ҳамма нарсанинг ўз тош-тарозиси бор. Қонун жиноят кўчасига кирган, бировнинг ҳаётига, мулкига тажовуз қилган кимсаларга нисбатан шафқатсиз. Бундай кишилар мудҳиш жиноятга қўл уриб, изларини яширишга ҳар қанча уринишмасин, барибир фош бўлиб жазога тортилишади.

Самарқанд шаҳрининг Боғишамол тумани Университет ҳиёбонидаги 13-уйда рўй берган сирли қотиллик қўшниларни ва шу яқин атрофда яшовчи кишиларни саросимага солиб қўйди. 44 ёшли Э. исмли ёлғиз аёлнинг уйига кириб олган қотил бениҳоя шафқатсизлик қилган. Марҳумани бўғиб, кўкрак қафасига беш марта пичоқ санчган. Хонадаги кўрпа-тўшаклар, гилам пардалар қип-қизил қонга беланган.

Қотиллик шовқин-суронсиз, шу қадар пухта амалга оширилган-ки, қўшнилар фақат орадан бир кун ўтиб воқеадан огоҳ бўлишди ва милицияга хабар беришди. Уларнинг гувоҳилик беришларича, аёлнинг таниш-билишлари кам бўлиб, у аҳён-аҳёндагина меҳмон қабул қилган.

Демак, қотил тасодифий киши эмас. У марҳуманинг таниши ва унинг ишончини маълум даражада қозонган. Тезроқ гуруҳ дастлабки хулосалар асосида суриштирув ишларини бошлаб юборди. Гувоҳлар қидирилди. Аёлни билган кишилар билан бирма-бир суҳбатлашилди. Ва, ниҳоят...

Кўринишидан нимжонгина, беозор Адольф Бирулин илгари ҳам бу хонадонга кириб-чиқиб юрарди. Ўзига тинч, саҳий, хушмуомалали аёлнинг дастурхонидан туз тотиб, унинг келишган қоматига, оппоқ билакларига зимдан ҳирс билан қараб қўярди. Аммо аёл унинг истакларини тушунмагандек бепарво юриши, фақат қўшни сифатида муомала қилиши жиғига тегарди. «Эри йўқ-ку, бунча ноз қилади? Қистовга олсам-чи!»

Ёввойи эҳтиросларга эрк берган Адольф кейинги сафар аёлнинг уйига кириб олган заҳоти унга ёпишиб кетди. Сўққабош ожиза дод солиб қўшниларни ёрдамга чақирмоқчи бўлганида хап этиб томоғидан бўғиб олди. Сўнг аёлнинг илтифотсизлигидан қони қайнаб кўксига кетма-кет пичоқ санчди.

Терговда қотил айбига иқрор бўлиши осон кечмади. Бироқ экспертиза хулосалари, айбдорнинг кийимидаги қон доғлари ва бошқа ашёвий далиллар қаршисида қилмишини тан олишдан ўзга илож топмади. Милициянинг тезкор саъй-ҳаракатлари муваффақиятли якунланиб, очиқда юрган хавфли жиноятчи қўлга олинди.

* * *

Мана бу воқеа «Ўзингдан чиққан балога қайга борай даъвога» деган халқ мақолини эслатади. Ўзбекистон кўчаси 28-уйда яшовчи Людмила Ғофурова унга нисбатан босқинчилик бўлгани ҳақида милицияга шошилинч хабар қилди. Воқеа содир бўлган жойга етиб келинганида номаълум кимсалар уй эгасини уриб, қўрқитиб, унинг қўлидаги тилла узук, билакузук ва бўйнидаги тақинчоқларни олиб, ғойиб бўлишгани аниқланди. Аммо бу гал ҳам жиноятчилар узоққа қочиб кетишолмади. Лекин қизиғи шундаки, содир этилган босқинчиликка жабрдийда аёлнинг ўз қайниси А. исмли шахс алоқадор бўлиб чиқди. У янгаси бойвачча хонимлардек тилла тақинчоқлар орасида зеб бериб юриши ҳақида шерикларига шипшиб қўяди, уларни зарур маълумотлардан огоҳ этади. Сўнгра биргалашиб жиноятни қачон, қай тахлитда амалга ошириш режасини тузишади.

Кунларнинг бирида ногоҳ янгасига қўнғироқ қилиб олисдан ташриф фбуюрган қариндош меҳмонларни кутиб олишликни сўрайди. Белгиланган вақтда эшик очилиб, уй эгаси босқинчи «меҳмон»ларга дуч келади. Фақат бахтли тасодиф туфайлигина унинг ўзи омон қолди.

Ҳар иккала жиноят нисбатан қисқа вақтда фош этилди. Милиция ходимларининг юксак касбий маҳорати, сезгирлиги, жамоатчилик билан яқин алоқа ўрнатаолгани иш берди. Бундай мисолларни яна давом эттириш мумкин. Шаҳар милициясининг 3-бўлинмасига қарашли ҳудудда 70 мингдан ортиқ аҳоли истиқомат қилади. Кейинги пайтларда бу ерда жиноятчилик ва айниқса оғир жиноятлар камайгани кузатилмоқда. Хулоса шуки, халқнинг осойишталигини қўриқламоқчи бўлган кишилар халқ орасида бўлиб, унинг турмушидан хабар топишса, мақсадга эришишлари осон кўчади.

Фарҳод ҲАЛИМОВ,
Самарқанд шаҳар Ички ишлар бошқармасининг 3-бўлинмаси бошлиғи, милиция майори.
Зоҳир ТЎРАҚУЛОВ,
«Адолат»нинг ўз мухбири.

Қонун олдида ҳамма баробар

ҲАҚБЕРДИЕВ ҲАҚ ОЛОЛМАДИ

Хонасига илтимос билан кириб келган Д. Тўраҳўжаевага Қуронбой Ҳақбердиев ўз «ставкаси»ни айтди:

— 250 АҚШ доллари берсангиз бас. Ҳаммаси хамирдан қил суғиргандек енгил кўчади.

Ноқонуний келишувга Д. Тўраҳўжаева дарров рози бўла қолди. Акс ҳолда ҳамма ўйлаган иши бир зумда чиппакка чиқиши, ови бароридан келмай қолиши мумкин. У ҳолда савдоси ўлиб, иши юришмаслиги, рўзғоридан қут-барака кўтарилиши турган гап...

Бу воқеа шу йилнинг 26 майида тушликдан кейин, аниқроғи соат 15.00 ларда Ўзбекистон Республикаси Божхона Қўмитасининг «Тошкент Аэро» комплексида жойлашган 1-сонли постида бўлиб ўтди. Шу постнинг бошлиғи вазифасини бажараётган Қурбонбой Ҳақбердиев божхона назоратхонасида фуқаро Д. Тўраҳўжаева билан 25 дона аёллар шубасини самолётга ҳеч қандай қаршиликсиз олиб чиқиш учун шунча чет эл валётасига савдолашди.

Эртаси куни Д. Тўраҳўжаева Тошкент халқаро аэропортига келиб иккита божхона декларациясини тўлдирди. унда ўзи олиб кетаётган юк — 25 дона аёллар шубаси борлигини ҳам кўрсатди. Лекин божхона пости бошлиғи Қурбонбой Ҳақбердиев декларацияни кўриб чиқиб қайтадан ёзишни таклиф қилди ва унда шубаларнинг сонини кўрсатмаслигини айтди. Ўз навбатида Д. Тўраҳўжаева қайтадан декларация ёзиб олдиндан келишилгандек олиб кетаётган юкларини кўрсатмади. Шу декларация билан божхона назоратидан ўтиб, рейсга рўйхатдан ўтди. Д. Тўраҳўжаева бу пайтда божхона постининг бошлиғи Қурбонбой Ҳақбердиевга олдиндан келишилганига мувофиқ паспортини ичига солиб 250 АҚШ долларини ҳам берди. Шу пайтда сергак милиция ходимлари томонидан ўзининг хизмат вазифасини суиистеъмол этган Қурбонбой Ҳақбердиев қўлга олинди. Ўзбекистонда амал қилаётган қонунларни поймол этиб ўз нафсига эрк берган пост бошлиғининг ноқонуний фаолиятига шу билан сўнгги нуқта қўйилди. Мамлакатни бойитиш, ундаги ҳар бир моддий ва табиий бойликларни асраб-авайлаш, уларни четга ноқонуний олиб чиқиб кетилишига йўл қўймасликка даъват этилган Қурбонбой Ҳақбердиев қилмишига яраша жазосини олди. Тошкент шаҳар Сирғали туман судининг 1998 йилнинг 27 августидаги ҳукми билан у айбли деб топилиб, Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг 210-моддаси 1-қисмига мувофиқ уч йилу олти ой муддатга озодликдан маҳрум қилинди.

Ҳикматулло ТОШМАТОВ,
Ўзбекистон Транспорт прокурорининг «Судларда жиноят ва фуқаролик ишларини кўришда прокурор ваколатини таъминлаш бўйича» катта ёрдамчиси.

Мунажжимлар жавбари

(12 октябрдан 18 октябргача).

ҚЎЙ — Ушбу даврда аввалги ғоя ва интилишларингизни янгича тадбиқ қилиш имконияти вужудга келиши мумкин. Ички қаршилигингизни енгиб ўзингизга бераётган юқори баҳодан фориғ бўласиз. Жума муборак кун бўлиб, сешанба унинг акси бўлади. **Қулай кунлар — 12, 16, 18. Ноқулай кунлар — 13, 14, 15.**

БУЗОҚ — Ўзингиз бошқарадиган автомашинада қисқа сафарлар самарасиз бўлиши аниқ. Асабийлик, шошқалоқлик ила қилинган хатти-ҳаракатингиз ишда, хизматда ва уйда ўзини салбий томондан намоён қилиши мумкин. Ҳафтанинг иккинчи ярмида даромад келишига умидвор бўлишингизга асос бор. Дам олиш кунлари кўнглингизни фақат меҳр ва саҳоватга бўшатиб беринг. **Қулай кунлар — 12, 16, 18. Ноқулай кунлар — 13, 14, 15.**

ЭГИЗАКЛАР — Ҳафта ишингиз доирасида тушунмовчилик, саросима ва нотўғри аҳборот келиши билан ажралиб туради. Жумагача пул топиш ташвишида юришингиз мумкин. Рул қаршисида ўтадиган хизмат сафарларида эҳтиёткорлик даркор. Ҳар жабҳада меъёр, сокинлик ва хотиржамликка интилсангиз қалбингизга кони фойдадир. **Қулай кунлар — 13, 15, 16, 18. Ноқулай кунлар — 12, 14.**

ҚИСҚИЧБАҚА — Воқеа ва ҳодисаларни нотўғри таҳлил қилиш, тушунмовчиликлар келиб чиқишига олиб келади. Шубҳа қилсангиз, нотаниш ишларга қўл урмаганингиз маъқул. Майда кўнгилсизликлар, соғлиғингиз келтирадиган муаммоларни хотиржам қабул қилинг. Кутилмаганда юзага келган баъзи бир молиявий муаммоларни тўғри ҳал қилиш мумкин бўлади. Кўп қувват ва вақтингиз оилавий ва маиший масалалар йўлида сарф бўлади. **Қулай кунлар — 12, 13, 16. Ноқулай кунлар — 14, 17, 18.**

АРСЛОН — Ҳафта кўнгилга деярли хуш бўлмаган янгиликлар билан бошланиши мумкин. Шундай бўлса ҳам вазиятлар иш юзасидан келиб чиқадиган масалаларни фойдали ечимига йўл очади. Ҳафта охирига бориб эса жуда муҳим режаларингизни бажариш учун ҳал қилувчи ахборот ва ёрдам олишингиз аниқ. Ушбу даврда автомобиль бошқарганингизда эҳтиёт бўлинг. **Қулай кунлар — 15, 16, 17. Ноқулай кунлар — 13, 14.**

ПАРИЗОД — Қарашларингиз тубдан ўзгариши, нотўғри хабарлар ва муросасизлик ҳафтанинг иккинчи ярмида катта хатоликларга олиб келиши мумкин. Пайшанба кунидан бошлаб санъатдаги фаоллигингизни оширинг, ишдаги молиявий масалаларни ечишга интилинг. Якшанбани эса оилавий муҳитингизда тинч дам олишга бағишланг. **Қулай кунлар — 16, 17, 18. Ноқулай кунлар — 13, 14, 15.**

ТАРОЗУ — Ушбу давр ишбилармонлик ва янги иш бошлаш учун ноқулай. Тижоратчи ҳамкорлар, шериклар, сармоядор ҳомийлар билан бўлган мулоқотда беҳосдан сирингизни ечиб қўйиш хавфи бўлади. Дам олиш кунларини кўнглингизга яқин шахс билан табиат қўйнида сайр қилишга бағишланг. **Қулай кунлар — 12, 16. Ноқулай кунлар — 13, 15, 18.**

ЧАЁН — Минг афсуски, жисмоний ва руҳий ҳолатингиз ҳавас қиларли даражада бўлмайди. Хизматда, уйда турли вазиятлар ва фавқулоддаги ҳолларни эҳтиёткорлик билан четлаб ўтишга ҳаракат қилинг. **Қулай кунлар — 13, 15, 18. Ноқулай кунлар — 12, 16, 17.**

ЎҚОТАР — Ноҳуш хабар олишингиз эҳтимоли кучли. Касаллик ва жаҳолатга бўйсунишингиз хатарлидир. Кўп вақтингиз, кучқувватингизни оилавий ва маиший масалалар ишғол қилади. Узоқ сафарлар, йирик моддий муаммолар ечимини вақтинча кейинга ташлаб қўйинг. Яқин орада қимматли қоғозлар, ишбилармон биродарларингиз билан ҳамкорлик кутилмаган омад келтиради. **Қулай кунлар — 14, 16. Ноқулай кунлар — 12, 13, 17.**

ТОҒ ЭЧКИСИ — Барча ишларда қалтис ҳолатларни четлашга интилинг. Қонунни бузиш, ортиқча фаоллик зарарли бўлади. Турли кутилмаган тасодифларга тайёр бўлинг, фақат текширилган маълумотларга ишонинг. Оилада ва фарзандларингиз билан бўлган муносабатларнинг зиддиятлашишига кўп кучингиз кетади. Бу эса соғлиғингизга путур етказиши мумкин. Яхшиси воқеаларга четдан қараш маъқул. **Қулай кунлар — 12, 18. Ноқулай кунлар — 13, 14, 15, 16.**

ҚОВҒА — Ҳафтанинг дастлабки кунларида моддий-молиявий ишларга тааллуқли режалар тузмаганингиз маъқул. Бизнес билан шуғулланувчиларга ҳафтанинг сўнгги кунлари омадли келади. Айни пайтда уйқусизлик ва бош оғриғи сизни безовта қилиши мумкин. **Қулай кун — 18. Ноқулай кунлар — 13, 14, 15, 16, 17.**

БАЛИҚ — Бутун куч ва иродангизни касбингизга ёки хизматингизга бахш этинг. Ён-верингиздагилар билан бўлган муносабатларга алоҳида эътиборли ва эҳтиёткор бўлинг. Билиб қўйингки, кўп куч ва қувват, ҳис-туйғу ва эътиборингизни «ишқий роман» эгаллаши мумкин. **Қулай кунлар — 13, 15, 16, 17, 18. Ноқулай кунлар — 12, 14.**

АДОЛАТ

Муассис: Ўзбекистон «Адолат» СДП Сиёсий Кенгаши ва «Адолат» газетаси ижодий жамоаси.

ХОМИЙ: Ўзбекистон Республикаси «Матбуот тарқатувчи» акциядорлик жамияти.

Бош муҳаррир: Тўхтамурод ТОШЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Турғунпўлат ДАМИНОВ, Абдували ҒУЛОММАҲМУДОВ, Улуғбек ДОНИЁРОВ, Нажмиддин КОМИЛОВ, Ҳалим БОБОЕВ, Анвар ЖЎРАБОЕВ, Акмал ҚОСИМОВ, Тўхтамурод ЖЎРАЕВ, Рустам АҲМАДАЛИЕВ (Бош муҳаррир ўринбосари), Акбарҳўжа РАҲИМОВ, Равшан ҲАЙДАРОВ, Рустам ҚОСИМОВ.

Мулоқот учун телефонлар:
Қабулхона — 133-41-89.
Котибият — 136-55-64.
Эълонлар бўлими: 136-55-96.

Навбатчи — Ҳикматуллоҳ ҚОДИРОВ.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 140.
Буюртма Г— 0435, ҳажми—2 табоқ. Офсет усулида босилган. Қоғоз бичими А—2
Газета IBM компьютерида терилди.

● Мақолада келтирилган факт ва рақамлар учун фақат муаллифлар жавоб берадилар.

«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41.

Босишга топшириш вақти — 21.00.
Босишга топширилди 19.30.

МАНЗИЛИМИЗ:
700047, Тошкент шаҳри, Матбуотчилар кўчаси-32.